

1. Mette Frederiksen: Undskyldningstale til Godhavnsdrengene

Teksten er et uddrag af den danske statsministers tale i 2019 til drengene, der boede på det nordsjællandske børnehjem Godhavn i perioden 1946-1976. Drengene blev udsat for vold, seksuelle krænkelser og psykiske overgreb af de ansatte på børnehjemmet. Tidligere danske regeringer har afvist at give en undskyldning til drengene med den begrundelse, at de ikke selv var ansvarlige for overgrebene.

1 Kære alle sammen

For nogle år siden gav jeg dig, Poul Erik, et løfte, som du gav videre til godhavnsdrengene. Jeg har tænkt over, om I dengang tænkte: Det kommer hun ikke til at opfylde.

Men jeg vil indfri¹ mit løfte. I dag vil Danmark give en undskyldning for det, der skete, da I var børn.

I vores tid blev der begået alvorlige svigt af og overgreb på børn i samfundets varetægt².

Det skete i en tid, hvor staten var ansvarlig for tilsynet³.

Det er velbelyst. Ingen kan være uberørte af Sarah Smeds beretning.

Børn – nogle af jer – blev fjernet fra deres mor og far.

Men i stedet for støtte og undervisning – blev I sat til arbejde, som ingen spinkel barnekrop kan klare.

I stedet for omsorg – fik I tæsk.

I stedet for varme – blev I mødt med ydmygelser og overgreb.

En dreng fra Godhavn har fortalt, at en lille dreng, der græd af hjemve, blev tævet så meget, at han brækkede sin arm.

De, der tisede i sengen om natten, blev næste morgen stillet ud i gården med deres våde lagener. Så alle kunne grine ad dem.

Et af de mange overgreb, der har gjort kæmpestort indtryk på mig.

Og det er præcis den samme afstraffelse af en lille pige på et børnehjem, som for mere end 100 år siden var med til at starte Peter Sabroes⁴ kamp for børns rettigheder i Danmark.

Hans hjerte ville have blødt, hvis han havde levet til at bevidne det⁵, som I oplevede så mange år efter.

---

1. indfri: opfylde

2. i samfundets varetægt: som samfundet skulle beskytte

3. tilsynet: at holde øje med, at tingene foregik som de burde

4. Peter Sabroe: dansk journalist og politiker, der var meget optaget af børns rettigheder

5. bevidne det: se det ske

For nogle år siden kom filmen om Godhavn. Nogle af jer var konsulenter på filmen
”Der kommer en dag.” Poul Erik og Arne – I er her i dag.

25 En af jer har sagt, at filmen er en underspillet dokumentar.
Underspillet, fordi man i fiktionen var nødt til at lægge et håb ind i håbløsheden. For at det
ikke skulle blive så sort i sort, at publikum ikke magtede at se filmen.
Jeg har selv forsøgt at se filmen to gange. Men kunne ikke.
Nogle af jer har sagt, at det værste ikke var det, som skete.

30 Det værste var det, der ikke skete. Intet samvær. Ingen trøst. Ingen omsorg. Ingen arm om
skulderen.
Ingen kærlighed.
Tværtimod fik I at vide, at det, der skete, var jeres egen skyld.
Men det var ikke jeres skyld. Det er aldrig børnenes skyld. Det er de voksnes skyld.

35 De voksne, der udfører uhyrlighederne⁶. Og de voksne, der ikke griber ind.
Det samfund, der lukker øjnene.
Man spørger sig selv: Hvordan var det muligt?
I 1960’erne og 70’erne var Danmark på vej mod en ny tid.
Større velstand. Oprør mod autoriteter. Ud med den sorte skole⁷.

40 I de år byggede vi velfærdssamfundet. Et Danmark, hvor vi tror på alle. Lige muligheder.
Løfter dem, der falder.
Midt i alt det lå Godhavn og andre børnehjem som uhyggelige tidslommer⁸. Som skamstøtter⁹
over, at nogle ikke var med indenfor. Men blev holdt udenfor.
Overset. Glemte. Kasseret.

45 Voksede op i skyggen, uden håb om en plads i solen.
Et sted, hvor børn ikke var børn. Fordi de voksne ikke var voksne.
Det er i mine øjne et af de mørkeste kapitler i Danmarkshistorien.
Og det er i modstrid med alt, hvad Danmark står for. Tryghed. Lighed. Retfærdighed.
Jeg er af den overbevisning, at vi bliver nødt til at se tilbage på vores mørke kapitler.

50 Ellers magter vi ikke at male fremtiden lys. Og det er jo det, vi skal.

Og alt det bringer mig frem til det ord, som har været alt for længe undervejs.
Mange af jer har måttet leve med ar på krop og sjæl. En del har levet dårlige liv siden.
Andre har kæmpet sig til et godt liv.
Sammen har I kæmpet for én ting: En officiel undskyldning fra Danmark.

55 Jeg ved godt, at andre har den indvending, at vi, der har magten i dag, ikke kan tage skylden
for noget, der skete engang.

---

6. uhyrlighederne: *de helt urimelige ting, der foregik*

7. den sorte skole: *en gammeldags skoletype, der gik ind for hård disciplin*

8. tidslommer: *steder, hvor man ikke har fulgt samme udvikling som resten af samfundet*

9. skamstøtter: *monumenter, der er rejst for at bringe skam over f.eks. en person, der har gjort noget forkert*

Det er rigtigt. Jeg kan ikke påtage mig skylden.

Men jeg kan på Danmarks vegne påtage mig ansvaret for, at I får den oprejsning, I fortjener.

Nogle mener, at det var en anden tid. Det er også rigtigt.

60 Men de uhyrligheder, der blev bedrevet dengang, var også forkerte dengang.

Så er der dem, der siger, at vi i Danmark ikke har tradition for at undskylde tilbage i historien.

Det er så sandt, som det er sagt. Men skal det binde os? Nej! Det er aldrig for sent at gøre det rigtige.

Man kan gøre ting svære. Som egentlig er enkle.

65 For mig handler det om retfærdighed.

Retfærdighed for jer, der så brutalt fik stjålet jeres eneste barndom.

I er her. Heldigvis!

Derfor. Når I spørger mig: Mette, kan du officielt på Danmarks vegne give os en undskyldning?

Så svarer jeg – ja!

70 Jeg siger ja til godhavnsgangene. Jeg siger ja til alle børnehjemsbørn, der led overlast¹⁰.

I dag er jeres dag.

Og der kommer flere dage.

Jeg vil gå videre.

I sidste måned havde jeg besøg af Grønlands landsstyreformand Kim Kielsen.

75 Vi talte om de grønlandske børn, som man besluttede skulle være danske.

Kim ønsker, at det arbejde, der er i gang med at udrede forholdene, skal være færdigt, før de, der var børn dengang, får en undskyldning. Det respekterer jeg. Men jeg er villig til at sige undskyld.

(...)

Vi skal afdække, hvad der skete. Vi skal lære af historiens fejl.

80 Jeg vil åbne dørene til de mørke kapitler i vores historie. Kaste lys på fortiden. Og give ofrene oprejsning.

Mens tid er.

(...)

Men inden da er ét ord vigtigere end noget andet.

Poul Erik, du har sagt, at det at få en undskyldning er en følelse af at have rendt rundt med en
85 sæk cement på ryggen. Og den bliver løftet af skuldrene.

Jeg tror, enhver vil forstå, at når man bærer en sæk cement på ryggen, så ser man mest ned i jorden.

Men når fortidens tunge bagage er sluppet, så kan I ranke ryggen, og løfte blikket, og se frem i livet.

90 Og vi andre kan tillade os at se jer i øjnene igen.

---

10. led overlast: *blev udsat for vold og skade*

Kære alle sammen.

I har ventet længe. Nu skal I ikke vente mere.

På vegne af vores fortid, vores nutid og vores fælles fremtid – vil jeg se jer i øjnene, hver og en, og sige jer undskyld for den uret, der er gjort mod jer og jeres kære.

⁹⁵ For dem, der er her. For dem, der var. Og for dem, der følger efter.

På vegne af hele Danmark – undskyld.